

dişinmek ve anlamak karşındaki kayışızlığı mi etkili olmayor?

Eyüp unutmayı bir hayatta kalma yolu olarak seçmiş. Kayışızlık kaç kaç belki. "Unutma Dersleri"nde Feribe'nin bir lafı var: "Bilmeden gelmek kadın bir ayta kalma biçimidir" diyor. "Unutma Dersleri"nin Feribe'si ile "Rüyalar Anlatılmaz"ın Eyüp'ü karşılaşıldığı Feribe bu lafı kesin Eyüp'e söylerdi.

A.B.: Günümüzde ise rüyalar görmek çok bizim için tasarlama rüyaların içine çekiliyor gibiyiz. Sizce toplumun dinamikleri bizi hangi kapsamlar içinde cümleliyor?

Yine "Unutma Dersleri"nde Mazi İmha Merkezi adı bir kurum var. Bu kurumda da Sını İyüya Departmanı diye bir bölüm. Çeşitli sebeplerle görmemiz gereken ama göremediğimiz rüyaları görürdünüz burada bize. Fantastik bir şey gibi görünüyor ama bir sürü sebepten dolayı değil. Hem rüyaları hiçbir tamamen böyle olmasa bile buna benzer uygulamalar cidden yapıyor, hem de günlük yaşamımızda da dediğiniz gibi bir takım kabuslarla ve rüyalarla yönlendiriliyorız aslında. Uzun zamandır rüyalarımız da kabulata bile bize ait değil. Bizim için ideal olan hayat çoktan televizyonda gösterildi bize. Öğrendik. Beviz dilemişliye gi gülmüsemiz, sabahları kahvaltıda neyi nasıl yiyeceğimizi, hangi telefonu kullanarak kim olacağımızı, hangi şampuanla mıtlı, hangi ayakkaıyla rahat,

hangi arabayla özgür olacağımızı biliyoruz. Aferin bize. Sımdı sosyal medyada ait olmadığımız o mükemmel hayatı yaşamamız gibi davranıyoruz. Seven, sevilen, başarılı, mutlu, güzel, yakışıklı, o setaret fabrikası mahsulü insanları taklidini yapıyoruz. Bunun tam karşısı olarak kabulamız da hazırlandı. Ne olmamız gerektiğini öğrendik ve bu hakikate olduğumuz şey çok yakın aslında. Sahici bile olmayan dandik bir mutluluğu, hem de bir din gibi yaşamaya mecbur edildik. Kayışızlıktan korkulardan ve telaslardan özlü hüzü bir dünyamız içinde, kokusu var kendi yok garip peynirlerin pesinde, ucuk labirentlerimizde kosturup duruyoruz. Geceleri bilmem ama gündüzleri içinde yaşadığımız bu şeyin adı kabus olmalı.

S. S.: "Unutma Dersleri"nde bizi oldukça ilginç bir atmosfere sokuyorsunuz. Kafka ve Borges bir de Tanpınar atmosferi var kitapta.

Bunu duyduğuma çok sevdim. Zira üçü de çok sevdiğim, kendimce izlerini takip ettiğim yazarlar. "Unutma Dersleri"ni yazarken bilhassa Kafka ve Tanpınar hep kafamın içinde dönmüştü. Mazi İmha Merkezi'ni kurgularken aklımda çeşitli taze uçuyordum. Öyle bir yer olsun istiyordum ki hem günümüzde çarpıcı bir karşılığı olsun, hem de tümüyle futuristic bir yer gibi görünüp gelecekteken haber versin. Bir yandan bugün için absürt görünsün ama bir yandan aslında böyle ya da

"Mazi İmha Merkezi"ni kurtmak benim için çok eğlenceliydi. Mimarisiyle, işleyişle, derslikleriyle, derslerin veriliş biçimiyle, departmanlarıyla, çalışanlarıyla, hayli cümüşlü bir kurum oldu. Nihayetinde ortaya azıcık ürkütücü ama çokça komik bir yer çıktı. Saçma olduğu kadar akıllıca, fantastik görüldüğü kadar gerçek bir yer. Tipki hayat gibi."

buna benzer kurumlarımız var diye düşündürsün. Tanpınar "Saadetler Ayarlar"ına Enstitüsü'ni yazarken o dönem koşulları içinde ciddi bir toplumsal eleştiri yapıyor. Ben de günümüzün toplumsal zaafıyla doğrudan ilgili hayali bir kurum üzerinden sındiki zamanın ruhuna dokunmaya çalışarak, üstün yolunda gülmek istedim. Bizim çağımızda büyük kurumlar maza bir mutluluk arzusu olduğumuz düşünüyorum. Bir din gibi yaşamaya çalıştığımız, sahip olmamaktan utanmış, satın alabilmek için ne yapacağımızı şaşırılmış kessiniz, yekpare bir mutluluk fikri. Yaşam koçları, kişisel gelişim hikayeleri filan bu kadar revaçtıkları, mutsuzluğumuz paraya

cevirmek için canla başla çalışan teşebbüperverleri etrafımızda pervanesken, Mazi İmha Merkezi'ni yaratmak hiç zor olmadı. Hatıralardan kurtulmak mutlu olmayı denemek daha evvel de işlenmiş bir tema. Sinemadaki en mesur karsılığı "Eternal Sun Shine of the Spotless Mind" filmi. Hatta kahramanımız Feribe de filmi hatırlayıp oradaki gibi hatıralarını sildirebileceğini umarak geliyor merkeze ama sonra burada işlerin başka türlü yürütüldüğünü görüyor. Unutma dersleri mevzusu da böylece başlıyor. Mazi İmha Merkezi'ni kurtmak benim için çok eğlenceliydi. Mimarisiyle, işleyişle, derslikleriyle, derslerin veriliş biçimiyle, departmanlarıyla, çalışanlarıyla, hayli cümüşlü bir kurum oldu. Sanırım nihayetinde ortaya azıcık ürkütücü ama çokça komik bir yer çıktı. Saçma olduğu kadar akıllıca, fantastik görüldüğü kadar gerçek bir yer. Tipki hayat gibi.

S.Ş.: Romannın atmosferi birlikte dile de ayrıca dikkate değer. Okurlar dertleşen bir hava var. Bu dertleşme dili nereden geliyor?

Bu dil bir tür hemhal olma arzusunun kaymaklarıydı. "Unutma Dersleri", "Size öyle bir hikâye anlatacağım ki öğrendiklerinizin bir kısmını unutmak isteyeceksiniz," diye başlıyor. Açılış cümlesinden itibaren okura doğrudan sesleniş söz konusudur. Lakin bu bir okura hitabet değil. Bu yöntemi tercih eden eserlerde kimi zaman yazarın ses tepeden gelen, di-

Paralel hayatlar

SEDA BÜTÜN
butunseda@gmail.com

Geçmiş ve bugünü, ortak insanlık durumları eşkeninde birleştirip, birbirine paralel hayatların tüm gizemli sunuluğu, Nermin Yıldırım'ın üçüncü romanı "Saklı Bahçeler Haritası", sağlam bir kurguya sahip başarılı bir roman. Bir diziyle yasınlarla toplumsal-tarihsel olanın içine geçtiği romanda okuduğumuz birbirinden farklı hikâyeler, bize sonuğa tek bir ortak hikâyenin parçası olduğunu düşündürüyor.

Romanda bir yandan içe doğru ilerleyen bir cerceve hikâye varken diğer yandan da içte kronolojik ilerleyen başka bir hikâyenin olduğunu görüyoruz. Kurgunun başarısı üç hatta ilerleyen hikâyenin çok doğal bir şekilde birbirine bağlanmasında yatıyor. Cerceve hikâyeler olarak adlandırdığımız, genel yayın yönetmeni Rıdvan'ın nereden ya da kimden geldiği belli olmayan mektuplarla karşılaştığımızın sona yaşadığı süreci dahi eden bölüm. İki hikâyeye olarak ise Rıdvan'ın bir postacı tarafından peyderpey ulaştırılan mektuplarda anlatılan Suad ve Behiye'nin yaşamları var. Kurgu iç farklı uzamlarda ilerleyen hikâyelerin gerilimi ve merak unsuru birbirine bağlı olarak adım adım ilerliyor. Öncelikle dişi hikâyeye ele alalım. Bir sabah yavinevine gelen genel yayın yönetmeni Rıdvan'ın masasına sahıpsız iki mektup bulur. Okuduğu tarihten eli iki yıl önce yani 1960'da yazılmış bu kısa mektupların iki işığı ait olduğunu düşünür. Ancak ikinci mektupla birlikte Rıdvan, mektupların iki kız kardeş arasında yazıldığını anlar. Mечul postacı kendisini göstermeden önce daha mektuplarını Rıdvan'a ulaştırır. Önceleri sadece mektupların

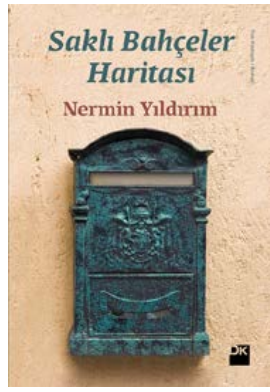
ona gönderiliş amacını merak ederken Rıdvan'ın zamanla sorularının arttığı ve geriliminin de, paranomasinin de iyice ilerlediğini görürüz. İlk başta bu mektupların sadece genel yayın yönetmeninin dikkatini çekmeye çalışan hevesli bir yazar adayının ilgi çekme taktiği olduğunu düşünürken üçüncü mektupla birlikte onun da kendi buluruna başlar ve mektupların kendi geçmişine ilgili olduğunu düşünür. Mektuplar Rıdvan'ın travmatik geçmişini deşmeye ve Rıdvan'ın psikolojik destek ile dengisini sağladığı ruh durumunu sarsmaya başlamıştır. Bu dönemde en yakın arkadaş psikolog Nazım'ın da başka bir şeyle meşgul olduğundan bilinmezlik dolu mektuplarla baş başa kalır ve onlara dair paranoyakca düşünceler kafasına düşürür. "Kim ne diye onu yasınp yaşamadığı bile muamma bir geçmişine çekmeye çalışıyordu. (...) Geçmiş yumaşık karmıydı Rıdvan'ın, hiçbir zaman kaçamadığıydı. Kendi yorgun geçmişini yemezmiş gibi simdi bir de başkalarınınkiler yakasına yapışmıştı." (s.116) Mektupların peşi sıra gelmeye devam etmesinin Rıdvan'ın travmatik geçmişinin kapısı aralanır ve Rıdvan'ın mektupları arasında bir ilişkinin olup olmadığı okura bir rakılan bir soru olarak kalır. Bu katman yaklaşık bir haftalık sürede gerçekleşen olayları kapsar.

Dişi hikâyeye bu şekilde ilerleyen okurun merak duygusu, mektuplarında anlatılan Suad ve Behiye'nin yaşamını gizemli taraylarla daha da fazla besler. Romannın en güçlü dinamizi başından sonuna kadar süreli körüklenerek artırılan merak duygusudur. İlk başta Behiye'den Suad'a affedilme talebiyle yazılmış mektubu Rıdvan gibi okur da aşk mektubu zanneder. Ancak ikinci mektupla birlikte, iki kardeşin

de aşk olduğu Alman gazetecileri tarafından bir otelin Behiye'nin kaçarak Berlin'e yerleştiğini ve geride kalan Suad'ın virmi yedi yıl sonra Gröz diyerek geri dönmeye başladığını öğrenir. Suad ise bu isteği kabul etmez, onun yerine 1933 senesinde ayrılan hayatlarına nasıl devam ettiklerini birbirlerine anlatmaya teşkil eder.

Suad ne kadar acele dönük, sessiz, edilgen ve yasından kopuksa; kardeşi Behiye o kadar dışa dönük, yaşama bağı, hayat dolu bir kadındır. Birbirlerinden ayrıldıkları 1933 senesinde ilk mektubunu yazdığı 1960 senesinde geçen süreçte Suad neredeseyce hiç yaşadığı köşkteki ayrılmışın onun tam zıtı olan kardeşi Behiye Arup'un en çalkantılı döneminde olayların tam merkezinde yer almıştır. Ancak yine de, iki kardeş birbirlerinden ne kadar farklı coğrafyalarda yaşansa yaşansa birbirinden bir şekilde birbirine kısıt ilerlemişti. "Çarpış, seninle birbirimizden uzakta ve birbirinden farklı görünem hayatımızda hep benzer meselelerle uğraşmış. (...) Ne dersin kardeşim, belki hayat çok kapalı bir han değildi, belki aynı zamanda yaşamış iki kadının kafasını açtığı bes yuları aynı yollarda yürümekti." der Behiye bir mektubunda. (s.253) Mektuplarda İkinci Dünya Savaşı'nın öncesi ve sonrası kapsayan bu uzun süreçte iki kardeşin yaşadıkları satırlardan arkaerkan arka planda da birçok önemli tarihi olaya tanıklık eder. Gazeteci eşiyile İspanya İç Savaşı'nda Guernica'ya uzaktan

de olsa şahit olan, Nazi işgali yıllarında Varsova'da, savaş sonrası Berlin'de Yahudi bir ailenin sağ kalan çocuğu David'le yaşayan Behiye, İkinci Dünya Savaşı'nın getirdikleriyle boğuşurken; neredeseyce evinden çıkmayan Suad da

İstanbul'da ya duyduklarını ya da çevresindeki bir avuç insanın yaşamaları üzerinden bir topraklardaki olaylara (Derişim, Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları, çok partili sisteme geçiş) tanıklık eder. Cerceve hikâyede de Rıdvan özellikle Suad'la yakınılık kurarak kendi dramını, yani 1976 Van depreminde annesini ve kardeşini yitirmiş, hatırlamaktedir. Farklı zaman ve yerden Rıdvan, Behi-

ye ve Suad'ın hikâyelerinin birbirleriyle kesiştiği noktaları aslında tüm insanlığın kaderinin coğrafyalarından tarihten kopmadığını, bir yarımla tüm hikâyelerin bir ortak hikâyenin ürünü olduğunu göstermek isteriz gibidir, Nermin Yıldırım. Suad bir mektubunda şunları söyler: "Nefes aldığımız her yer yagun yeri kardeşim, her yer aynı. Hatırlasana, burada Derişim bombalanırken, orada Guernica sanmadı mı? Aynı anda iki ayrı noktadan yola çıkıp ve rayları gamla geçirden kara trenlerin bir Askale'ye, öbürü Auschwitz'e vardımı mı? Başka yerlerde başka çocuklar öldü, başka adamlar başka kadınları inticiler, başka yoksullar başka yoksullukları çektiler. Ama tek rahimde kımışçasına aynıydılar kardeşim, sadece başka suretlerle büründüler." (s.352) Suad'ın bu sözlerinden yola çıkarak Nermin Yıldırım'ın geniş bir zamana ve mekâna yaydığı, birçok kişinin dâhil olduğu hikâyesinde aslında insana dair ortak bir durumu anlatmış söyleyebiliriz.

Değilmişi gereken diğer bir nokta da yazarın başlangıçta kurguyu sürdüz son. Hem mektuplarda anlatılanlar hem de günümüzde geçen hikâyenin aralarında verilen ayrıntıların hikâyeye o kadar iyi dokunuyor ki romannın şartlarının sonunun verdiği hazzı duyurmuş mantığımız da bu sona kolayca inka olabiliriz. Nermin Yıldırım ayrıntıların da gösterdiği titizlikle çok başarılı bir kurgu tasarlamış ve okuyucuyu derinlik karakterlerle de yaratmış. Üstelik bunları iyi calsıp detaylarla gerçekçiliğini güçlendirdiği tarihsel arka planla harmanlayarak aktarıyor. Yazgın geçmişini buğulüne yaklaşıyor. İstediği güçlü detaylarla ve insanın değişmez geçireyle birlikte sunduğu iç, hic de yapay bir çaba olarak kalıyor.

IstanbulArtNews

Ayık Sanat Gazetesi
Nisan, 2015 Sayı: 8

İmfıyaz Sahibi: Pilevneli Proje ve Danışmanlık Ltd. Şti. adına Murat Pilevneli

Genel Yayınlar Direktörü: Yasemin Bay yasenmin@istanbulartnews.com

Edebiyat Yayın Yönetmeni: Çağlayan Çevik çağlayan@istanbulartnews.com

Yazı İşleri Müdürü: Sibel Ozal sibel@istanbulartnews.com

Tasarım Uygulama: Hüseyin Aktürk hüseyin@istanbulartnews.com

Reklam Direktörü: Serkan Erdoğan serkan@istanbulartnews.com reklam@istanbulartnews.com

Müşteri İlişkileri ve Abonelik: abone@istanbulartnews.com

İdari Koordinatör: Kaan Coşguralı kaan@istanbulartnews.com

Yönetim Yeri: Kılıçlı Paşa Mah. Alınblizik Sk. No:9 D:7 Çhanger - Beyoğlu / İstanbul

İletişim: T: +90 (212) 259 03 94 F: +90 (212) 259 03 95 info@istanbulartnews.com

Baskıldığı yer: Dünya Süper Veb Ofset A.Ş. "Globus" Dünya Basınevi 100. Yıl Mah. Bağcılar - İST. Tel: 0212 440 24 24

Yayın türü: Ayık süreli ISSN: 2148-1105

İAN Edebiyat ve ekleri İstanbulArtNews ile birlikte ücretsiz olarak verilmektedir.

İstanbul Art News ve buna bağlı ekleri Pilevneli Proje ve Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından yayımlanmıştır. Bu yayında yer alan yazı ve fotoğrafların tüm hakları kredi sahiplerine veya İstanbul Art News'e aittir. İzinsiz alıntı yapılamaz. Tüm yazı ve görsellerden inza sahibi sorumludur. Hanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir.

Dibe çöken sözcükler: Unutma Dersleri

SEVAL SAHİN
seval@gmail.com

Nermin Yıldırım, son dönem edebiyatımızın iyi kalemlerinden. Çok kendine has bir üslubu var Nermin Yıldırım'ın. Son romanı "Unutma Dersleri" bu üslubu devam ettiren ama ona yeni özellikler de ekleyen bir eser. Hafızamı hayatımızda omadıgı rol bir seveleri nasıl hatırladığımız, hatıralarımızı aktarılan ortaça köydeğümz kurgu... Bunların hepsi Nermin Yıldırım edebiyatımız olmasa olmazları arasında... Kurgu-bellek ve aktarımlar arasındaki ilişki "Unutma Dersleri"nde bir de izlenim/izlenim eklenmiş. Bunda ise öncelikle yazarın romanda ortaya koyduğu dil önemi bir rol üstleniyor.

"Unutma Dersleri"nde yazar, okurla konuşur hatta dertleşir bir dil kurmuş. Romannın başkahramanı Feribe doğrudan okura seslenerek tüm hikâyesini birinci ağızdan, araya yazarın kendisini hiç koymadan anlatıyor. Bastan beri bize anlatacağı kocaman bir hatırası olduğunu bize söyleyen bu kahraman aktarılan yazar, yaşadıkları bize anlatırken yazar, yaşadıkları bize anlatırken çoğul bir dil kullanmayı da ihmal etmiyor. Buradaki çoğulluktan kastım Feribe'nin başına gelenleri, duygularını ve yarğularını anlatırken sarık sözlerinden, eski devirlerden, sokak argosundan vb. birçok unsardan faydalanarak, tüm bu faydalandıkları uygun ortamlarda kendili diline mal ederek yapması.

Üniversite bitirmiş, orta sınıf bir kadının yolunda giden hayatında arada sırada binlerce zamanda kaldığı tophu tasnita arada otobüs gibi oradan buradan sızıveren bu cümleler

Feribe'nin diline çoğulluk kazandıran bir yazardan ondan hem kadın hem erkek kahraman sesi duymamız aynı anda sağlıyoruz. Bunun en çok Mazi İmha Merkezi'nde bulduğumuz zamanlarda içsenede ve destek için konuştuğumuz Mehpare'yle sohbetlerinde görüyoruz. Tabii burada kadın kadına bir solbette bir erkek sesi nasıl var olabilir gibi bir itiraz getirilebilir. Buna verilecek bir sürü cevap olmasın rağmen

sonrasında bunların hepsini tartışmaya açıyor. Feribe'nin bize anlattıkları ne kadar doğru? Feribe anlatılmadıkları ne kadar hatırlıyor?

Feribe neden unutmuş istiyor? Feride unutmayı başarabilir mi? Unutmak başımızda gelen bir şey mi yoksa onu biz mi icat ediyoruz? Tüm bunlar, romannın kurgusunu oluşturan ama eksen etrafında dönen sorular. Bu ama ekseni kurulan sorularda merkeze duran ise Mazi İmha Merkezi.

İmha Merkezi. Ayrıldığı sevgilisi'nin unutmak için gittiği bu merkeze yaşadıkları, roman boyunca Feribe'nin zihninide döndüpt duranların merkezi oluyor.

Bu noktada Feribe'nin de romanda "Hayri İrdal'ın askerleriyiz" haykırısıyla karşılık bulan "Tanpınar'ın "Saadetler Ayarlar"ına Enstitüsü"ne, Borges'e ve Kafka'ya bir selam gönderiyor yazarımız. Bu selamın son derece basaltık bir gönderme olduğunu düşünürken, bu selamın Mazi İmha Merkezi, insanları sadece acılarında değil yalnızlıklarını da unutmak istedikleri bir yer. Kendilerini karşılamaktan korktukları dış dünyaya karşı yeni bir kalkan kurup, kabuk bağlayıp gülebileceklerini düşündükleri bir "merkez", kısaca "MİM".

Bir bankada çalışan, cocuksuz ama anlayış bir kocaya sahip, rutinleriyle

